

"SANOITTAJAT" RUNEBERG JA Kianto

Hiidenkivi julkaisi tämän vuoden 2. numeronsa kansilehden kääntöpuolella sen numeronsa ensimmäisenä tekstinä vanhan kuvan Helsingin Kumtähden kentällä 13.5.1848 vietetystä historialliseksi muodostuneesta ylioppilajuhlusta, jossa lauletti Runebergin runosta *Vårt land* tuli kansallislaulumme ja jossa Fredrik Cygnaeus puhui sen kuuluisan isänmaallisen puheensa, joka — historioitsijan kertoman mukaan — sortii puhujan äänen hänen loppuiäkseen. Kuvan tekstistä luen:

"Maamme-laulu täytti 150 vuotta. Fredrik Paciuksen säveltämä ja J.L. Runebergin sanoittama laulu esitettiin ensimmäisen kerran ylioppilaiden kevätjuhlassa Kumtähden kentällä Floran päivänä 13.5.1848. Fredrik Cygnaeus puhui juhlassa Suomen nimestä, kauneudesta, muistoista ja toiveista sekä esitti maljan Suomelle. A. Federley'n maalaus."

Helsingin Sanomat kertoo komein otsikoin ja harvinaisin kuvin samasta Maamme-laulun ensiesityksestä, Eero Järnefeltin maalauksen kuvatekstissä näin: "--- esittivät ensi kerran Fredrik Paciuksen säveltämän ja J.L. Runebergin sanoittaman Maamme-laulun Kumtähden kentällä."

Samainen suurlehti oli jo 1.5.1998 tituleerannut sanoittajaksi myös Ilmari Kianto kertonut Kaupunki&Uusimaa-sivullaan samaisen Vapun päivän iltana Suomussalmella järjestettävästä Kianto-konsertista, kauniisti kursivoitu-

na näin:

"Kiannon sanoituksista on koottu noin kolmenkymmenen laulun konsertti. Mukana on yksinlauluja, duettoja ja kuoroteoksia.---."

Juttu kokonaisuudessaan, Kiannon komein kuvin, oli otsikoitu hauskaasti:

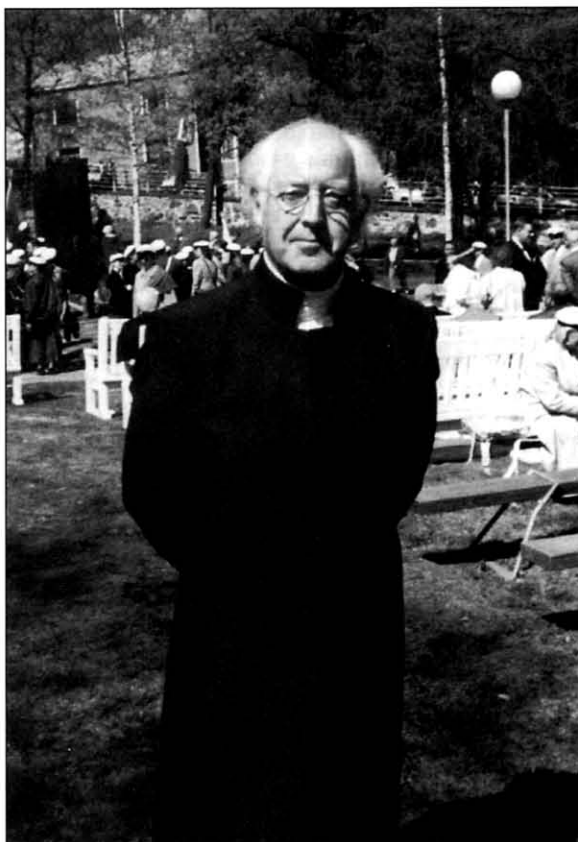
Tiu tau tilhi/ Kiannon ryytimaassa

Ei kahta kolmannelta! Floran päivää edeltävässä viikkoliitteessään salli Kaleva artikkelissaan, joka kaikkien palautti mieleen monia mielenkiintoisia tapahtumia, toimittajansa kirjoittaa näin: "Ensi keskiviikkona,---, tulee kuluneeksi 150 vuotta siitä, kun suomalaisille rakas Maamme-laulu kantaesitettiin. Fredrik Paciuksen säveltämä ja J.L. Runebergin sanoittama kansallislaulumme kajahti---."

Onko arv. lukija ennen kuullut "sanoittajista" Runeberg ja Kianto?

Mihin olet menossa, rakas suomen kieli, vieläpä humanistien suomi?

Välittömästi tuli mieleen, mitä joskus vuosia sitten luin V.A. Koskenniemen "sanoi-

ATTE KALAJOKI

-Runeberg själv? Ja´ då! Itsensä Runebergin näköinen näyttelijä kunnioitti läsnäolollaan Maamme-laulun 150-vuotisjuhlaa Kumtähden kentällä Floran päivänä 13.5.1998.

RITVA ESKELINEN

Sotkamon seurakunnan kanttori Risto Vähäsarja johta juhluoroa Kiannon laulujen konsertissa vappuillana.

tuksista". Kertojana oli itse Vieno Koskenniemi, jo aikoja sitten tuonilmaisii siirtyneen VAK:n armas puoliso. Oli kysymys Sibeliuksen valloittavan Finlandian historiasta. Sävellyshän syntyi osana sarjassa Historiallisia kuvia vuonna 1899, tuona synkeänä Helmikuun manifestin vuonna, ja liittyy siis Sibeliuksen sävellystuotannon kiinteästi myös kansamme yhteiseen oikeustaisteluun.

Finlandian sävelet kuulemme usein kaikkein juhlavimmissa kansallisissa juhlissamme ja aina ne koskettavat ja vavahduttavat sisintämme myöten. Usein esitykseen liittyy myös kuorolaulu eli Finlandia sanoiksi tulkittuna. Myös sanat vavahduttavat, väreet käyvät kii-reestä kantapäähän, mitä sanonta siten tarkoittaneekin.

Vuosikymmeniä myöhemmin Finlandia innoitti myös runoilijoita, niin että 1938 tunsikin ainakin Sibelius itse jo kaksikin runoa. Sanat ja sovitukset tunsikin tietysti myös maineikas kuoronjohtaja Martti Turunen, lempinimeltään Pyssy. YL:n lisäksi hän johti myös Laulu-Miehet-kuoroa. Kun ryhdyttiin suunnittele-

maan sen 25-vuotisjuhlakonserttia syksyksi 1939, Turunen halusi uudet sanat Finlandiaan. Hän näyttää huomanneen, että Koskenniemen runo Juhannushymni, joka oli ilmestynyt Uuden Suomen juhannusnumerossa 1937, soi kuin tilauksesta Finlandiaan.

Turunen (erään toisen tiedon mukaan kuoron puheenjohtaja Toivo Aro) soitti Koskenniemelle Turkuun ja pyysi runoilijamestaria sanoittamaan Sibeliuksen Finlandian. Koskenniemi oli tietenkin närkästynyt ja kivahtanut, ettei hän ollut mikään sanoittaja. Näin siis Vieno Koskenniemi. Tapahtumasta oli arvatavasti keskusteltu puhelun jälkeenkin. Soittaja oli tietysti korjannut sanojaan, ja Koskenniemi oli jäänyt miettimään, syntyisikö häneltä runo Finlandia. Ja sehän syntyi, olihan se jo tavallaan olemassakin, ainakin osittain. Syttyi kuitenkin sota, niin että Koskenniemen Finlandia näytetään laulettuna ensi kerran vasta 7.12.1940. Ensimmäisen kerran se painettiin Koskenniemen kokoelmaan *Latuja lumessa*, 1940.

Juhlahjelmassa ei aina välttämättä mainita, kuka on runoilijan tekijä, ja näin muutenkin tapahtuu aika usein: säveltäjä mainitaan ohjelmalehtisessä, runoilija unohdetaan, vaikka pääsääntöisesti runo ja sävel ovat syntyneet tässä järjestyksessä.

Ymmärrän Koskenniemeä oikein hyvin. Jos Runeberg ja Kianto olisivat eläissään kuulleet, että he olivat sanoittaneet jonkun laulun, niin ärähtäneet olisivat ukot, ainakin Iki-Kianto. Toimittaja olisi taatusti saanut kuulla kunniansa. Runebergista en mene vannomaan sitä tai tätä, sillä kysymys on suomen kielen kiemuroista. Vaikka sana olisi syntynytkin jo hänen aikanaan, niin tiedämme, että runoilijamestarimme suomen kielen taito ei olisi riittänyt hoksamaan, mistä oikein oli kysymys.

Nyky-suomen sanakirja (1959) sanoo näin: "sanoit/taa v.-us. *teonn*. 1. sepittää sanat (sävelmään), varustaa sanoilla. / Ajanvietemusiikin s:taminen.---."

Alussa lainatut tapaukset maankuuluista lehdistä eivät suinkaan ole ainutkertaisia tapahtumia. Monen muunkin toimittajan/lehden kielikorva klikkaa turhan usein. Vääristymillä on taipumus tarttua. Siitä on viime vuosien suomen kielessä surullisen paljon esimerkkejä. Kaikkien pahimpia tartuttajia ovat radio ja TV, jos juuri ne erehtyvät toistamaan väärää sanoja ja ilmaisuja. Elän kuitenkin siinä uskossa, että suurin osa ainakin äidinkielen opettajista osaa ja haluaa erottaa sanoittamiset ja runoilijaset, näihin esimerkkisanoihin lopettaakseen.

Ranu